

a charitate. Respondeo fundatum præcipuum hujus veritatis non esse distinctionem illam, sed quod ex Scriptura et Concilio Tridentino ac Patribus sumitur. Dicimus autem multo melius explicari hanc veritatem et ratione fundari, supposita illa distinctione, quam posita sola charitate cum aliis habitibus operativis. Et ita nihil obstat hanc assertionem esse magis certam; nam sæpe ipsa mysteria fidei per probabiles opiniones explicamus, et ratione confirmamus. Si quis autem alteri opinioni adhæserit, præter charitatem non admittendo priorem et excellentiorem habitum gratiae, necesse est ut dicat habitum illum ita perficere in via participationem divinæ naturæ, ut non solum constitut hominem diligenter Deum actu vel habitu, sed etiam constitut illum diligibilem a Deo, tanquam amicum, propter excellentiam illius amoris, et quia constituit hominem justum et sanctum in conspectu Dei. Negari vero non potest quin juxta aliam sententiam hoc multo facilius intelligatur, et discursu rationis verisimilis fiat.

34. *Ad hæreticos respondetur.* — Superest ut ad fundamentum aliarum sententiarum respondeamus. Et imprimis ad hæreticos respondetur Christum Dominum eo modo esse rationem ob quam grati sumus Deo et ab eo diligimus, quo est causa nostræ gratiae et sanctitatis; est autem causa illius multis modis extrinsecis, utique finalis, exemplaris, efficiens, ac præcipue meritoria, quæ omnia non excludunt, imo inferunt et requirunt intrinsecam formam, per quam dilecti et grati Deo reddamur; quia hoc modo excellentius ac verius dicimus per Christum, vel in Christo gratificari, aut propter Christum amari, quam si per solam imputationem et denominacionem extrinsecam grati diceremur. Ut inter homines, licet filii alicujus ducis strenui possint esse dilecti a rege propter sola patris opera et servitia eximia, multo magis atque perfectius grati erunt, si pater in actibus et virtutibus suis eos fecerit sibi similes; ita ergo Christus se gessit erga homines, et hoc magis illius excellentiam et efficaciam commendat, ut ex comparatione Adami et Christi declarat Paulus, ad Rom. 5, ubi concludit: *Multo magis abundantiam gratiae, et donationis, et justitiae accipientes in vita regnabunt per unum Iesum Christum.*

35. *Explicantur loca Scripturæ pro hæretorum sententia adducta.* — Neque testimonia Scripturæ, quæ primo loco in contrarium

allegabantur, aliquid probant, nam potius ex contextu illorum contrarium probavimus. Suntque accurate distinguendæ particulae, quibus notari solet hæc gratificatio nostra, et Christo attribui; dicimus enim gratificari *in Christo*, et tunc particula *in optime significare* poterit causam exemplarem et meritariam, nam intuens in illum et meritum ejus, nos Deus sibi gratos facit, gratiam similem gratiae Christi propter meritum ejus nobis conferendo. Maxime vero illa particula significare solet gratiam finalem, quia in gloriam et honorem dilecti Filii sui nos Deus gratificat. Aliquando vero dicimus *per Christum* gratificari, et tunc particula *per causam efficientem*, sive physicam, sive moralem, et præsertim meritoriam significat; nam habitudine principii efficientis solet propriissime per illum particulam significari, sicut de Verbo divino dicitur: *Omnia per ipsum facta sunt*, Joann. 1, vel sicut Paulus de Christo dicit ad Roman. 4: *Per quem accepimus gratiam, et Apostolatum*; nam Apostolatum non recepit a Christo formaliter, sed efficienter; ita ergo recepit gratiam. Sæpe item dicimus esse grati, vel gratificari *propter Christum*, et tunc particula *propter* licet possit dicere causam finalem, propriissime significare solet meritoriam, ut Joan.: *Qui manducat me, et ipse vivet propter me*; et ad Philip. 2: *Propter quod et Deus exaltavit illum*, etc.

36. *Christum induere quid sit.* — *Bellarmino, lib. 2. de Justif., cap. 14.* — Ad secundum, ex metaphora induendi Christum, jam responsum est, et ex eisdem locis est ostensum induere Christum nihil aliud esse quam gratiam et virtutem ejus participare. Et certe ipsa similitudo indumenti, si cum debita proportione intelligatur, id satis ostendit; nam sicut corporaliter dicitur quis induere alium, cum vestibus ejus tegitur, ut illum repræsentet, vel ut ille reputetur, ita in spiritualibus dicitur quis induere Christum, cum ejus vestibus induitur, et cum similitudo sit metaphorica, in hoc servatur quod, sicut corpus non induitur, nisi vestibus modo illis accommodato sibi adhærentibus, ita animus non induit Christum, nisi habitus ejusdem Christi animo nostro adhæreat; est tamen dissimilitudo, quia habitus corporis non est forma inhærens, sed substantia adjacens corpori, habitus autem animæ est vera forma illi inhærens. Unde etiam fit ut idem numero habitus unius hominis possit ab ipso separari et alium tegere, habitus autem animæ non ita, et ideo in spi-

rituali modo induendi alterum, non identitas numerica habitus, seu formæ, sed similitudo et imitatio denotatur; nam ipsam ratio metaphoræ postulat ut non sit omnimoda similitudo, sed proportio. Addit eruditus Bellarminus ex Augustino, sermon. 45 de Verb. Apost., cap. 9, illa metaphora proprietatem gratiae significari, quod *a Deo tibi sit* (ait Augustinus), *non tua sit*. *Sacerdotes tui induant justitiam. Vestis accipitur, non cum capillis tibi nascitur, pecora de suo vestiuntur.* Sic ergo cum nobis dicitur ut Christum induamus, nobis significatur ab ipso nobis dandam esse gratiam qua vestiamur.

37. *Tertium argumentum solvit ex doctrina Pauli.* — Ad tertium, ex peccato originali sumptum, respondeat Paulus ad Rom. 5, dicens: *Non sicut delictum, ita et donum; si enim unus delicto multi mortui sunt, multo magis gratia Dei et donum in gratia Domini nostri Iesu Christi in plures abundavit.* Est enim efficacius Christi meritum quam demeritum Adæ. Si ergo propter Adæ peccatum homines nascuntur Dei inimici, non propter solam intrinsecam malitiam Patris, sed propter peccatum, quod intrinsecè unicuique inhæret; multo magis propter Christi meritum homines in illo regenerati renascentur amici Dei, eique grati, non extrinsecè tantum, sed per gratiam intrinsecè unicuique inhærentem; negamus ergo gratiam posse per originale peccatum maculari, quia, ipsa intrante, peccatum originale aboletur quantum ad omne id quod veram rationem peccati habet, ut Concilium Tridentinum sess. 5, definit, et in sequentibus dicitur. Addit Valentia quod, licet gratia maneret cum originali peccato, non inficeretur ab illo, quia non esset effectus illius, sed solius Dei, et nullo modo esset ex Adamo, et ita de se faceret gratum. An vero hoc sit possibile, vel quomodo intellegendum sit, postea dicemus. Ad confirmationem, negatur talen modum justificationis per extrinsecam imputationem magis commendare gratiam Christi, nam potius illam diminuit vel subvertit, quia efficaciam meritorum Christi, et veritatem justificationis ejus destruit, ut jam declaratum est, et in capitibus sequentibus evidenter fiet.

38. *Respondetur ad opinionem Nominalium supra num. 6 propositam.* — Ad primum fundamentum secundæ sententie ex Scripturis desumptum, respondeatur ipsam gratiam sanctificantem esse signum Spiritus Sancti, quo justi ab iniquis distinguuntur, sicut fides po-

test dici signum distinguens fideles ab impiis. Unde non repugnat rationi signi, quod sit forma conferens intrinsecè effectum illum, quo unus ab alio discernitur; fides enim intrinsecè ac formaliter constituit hominem credentem, et per hoc distinguit illum ab infidelis; sic ergo gratia constituit Deo gratum, et est optimum signum dilectionis Dei, et distinguit justum ab inimicis Dei. Et similiter, quia, cum gratia datur Spiritus Sanctus, qui paratus est justum custodire, ita ut non deserat illum, nisi ab illo deseratur, ideo etiam dicitur esse pignus Spiritus in cordibus nostris, quamvis illum effectum natura sua habeat. Itaque ex illis locis et metaphoris optime probatur contra hæreticos, gratiam esse formam inhærentem nobis; de illa enim dixit Paulus in primo loco: *Unxit nos Deus, qui et signavit, et dedit pignus spiritus in cordibus nostris*; unctione enim et pignus cordis non est nisi aliquid illi inhærens. Non vero probatur illis testimoniis illud inhærens esse purum signum ad placitum impositum, nam multo perfectius signum erit, si ejus significatio in intrinsecò et naturali effectu formaliter fundata sit, ut explicavi. Exemplum autem characteris, quidquid sit de illius veritate (de quo alias), non est simile; tum quia non tribuantur characteri in Scriptura ea quæ tribuantur gratiæ; tum etiam quia character non ordinatur ut sit principium physicum et connaturale alicujus operationis, neque ut faciat connaturalem beatitudinem aeternam, quod facit gratia, sed ad personam pro tali munere vel statu designandam, eique morali modo aliquam potestatem conferendam. In secundo vero et tertio arguento illius sententiae attinguntur variae quæstiones tractandas in capitibus sequentibus, ubi melius solventur.

CAPUT II.

UTRUM FORMA GRATIÆ EX SUA NATURA HOMINEM,
FILIUM DEI ADOPTIVUM, ET HÆREDEM VITÆ
ÆTERNÆ, SEU AD SUPERNATURALEM BEATI-
TUDINEM ACCEPTUM CONSTITUAT?

1. *Difficultas hujus capituli in hoc vertitur.*
— *Opinio prima in hoc punto coincidit cum secunda superioris capituli.* — In hoc punto, non est dubium inter catholicos quin, eo ipso quod justi gratiam habitualem recipiunt, adoptentur in filios Dei, et fiant hæredes et accepti ad vitam aeternam; hoc enim de fide

esse manifestum est, et a fortiori ex sequentibus probabitur. Unde aperte sequitur hanc adoptionem seu acceptationem per gratiam aliquo modo fieri; quia est in omnibus habentibus gratiam, et non est in illis qui ea carent; ergo per illam aliquo modo datur. Difficultas ergo est, an hoc solum sit extrinseca lege Dei, vel ex intrinseca natura talis qualitatis? Auctores enim allegati in capite superiori pro secunda sententia, hoc fundari putant in sola extrinseca lege Dei, et fundantur maxime in secundo et tertio argumento ibi proposito in favorem illius sententiae. Et potest addi quod filiatio adoptiva ex genere suo sufficienter fit per extrinsecam acceptationem et denominationem, et ab extrinseca acceptatione necessario pendet; ergo potest Deus simili modo adoptare hominem per solam extrinsecam denominationem; et posita in homine quacumque qualitate, potest Deus non acceptare extrinsece illum, et consequenter neque illum adoptare; ergo non potest talis adoptio fieri intrinsece ex vi alicuius qualitatis.

2. *Sententia secunda.* — *Probat suam sententiam Aureolus.* — Alii, contrariam sententiam tenentes, putant hanc adoptionem ex vi solius charitatis, vel actualis, vel habitualis, fieri connaturaliter ex intrinseca natura formaliter charitatis. Ita sentit de charitate saltem habituali Aureolus in 1, d. 17, quæst. 4, art. 2, concl. 3. Et fundari videtur, quia illa est excellentissima omnium qualitatum quas Deus omnibus infundit. Unde sic argumentatur: illa forma est quæ complet rationem acceptabilitatis in anima quoad Deum, qua posita, impossibile est hominem non esse acceptum Deo, et sine qua impossibile est esse acceptum; talis autem est habitualis charitas, quia sine illa anima non est recta, neque habet debitam conformitatem ad Deum, et cum illa ac per illam est maxime conformis Deo; ergo, etc. Eamdem sententiam tenet P. Vazquez, 1, disp. 203, per totam; sed, quia principaliter loquitur de actu charitatis, illius sententiam postea tractabimus.

3. *Sententia auctoris.* — *Prima conclusio.* — Ego sententiam meam tribus assertionibus breviter explicabo. Prima est, habitualem gratiam intrinsece et ex natura sua constituere hominem filium Dei adoptivum, et hæredem supernaturalis beatitudinis, quantum est ex vi filiationis internæ quam per gratiam participat. Hæc assertio est hoc tempore communis, et valde consentanea Scripturis. Ait enim

Paulus, ad Colos. 1: *Gratias agentes Deo, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine, qui eripuit nos de potestate tenebrarum, et transtulit in regnum Filii dilectionis sue.* Ex quibus verbis colligit Concilium Tridentinum, sess. 6, cap. 3, descriptionem justificationis, docetque per eamdem gratiam per quam a potestate tenebrarum, id est, a peccato et inimicitia Dei liberamur, transferri nos in regnum filii Dei; non quidem actu, et reipsa possessum; ergo saltem jure adeptum; ergo per illam gratiam accipimus jus ad regnum filii, saltem adoptivi. Unde ad Roman. 8 generalem regulam statuit: *Quicumque spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei.* Dicuntur autem spiritu Dei agi omnes illi qui habent Spiritum Sanctum in se per gratiam inhabitantem, de quibus dixerat: *Vos non estis in carne, sed in spiritu, si tamen spiritus Dei habitat in vobis;* et de his omnibus postea subiungit: *Non accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus: Abba, pater; ipse enim spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei.* Spiritus autem Sanctus per gratiam habitat in nobis; per illam ergo nos constituit Dei filios adoptivos; si autem filios, etiam hæredes, ut in eodem loco Paulus subjungit. Et propter hanc causam justificatio hominis dicitur in Scriptura regenerationis et nativitas spiritualis, Joan. 3, et ad Tit. 3. Quæ omnia priori et excellentiori modo intelliguntur, si gratia connaturaliter confert hanc filii dignitatem. Unde hoc etiam confirmant aliae locutiones, in quibus gratia dicitur, *fons aquæ salientis in vitam æternam,* Joann. 4; quia metaphora optime significatur proporcio et propensio gratiæ in vitam æternam, tanquam in propriam hæreditatem. Eademque ratione vocatur semen gloriæ, juxta illud 1 Joan. 3: *Omnis qui natus est ex Deo non peccat, quia semen ejus in eo manet.* Imo ad Rom. 6, gratia ipsa dicitur vita æterna (juxta probabilem expositionem), quia jure et virtute illam continet, juxta illud, quod cap. 5 Paulus dixerat: *Abundantiam justitiae et gratiae recipientes, in vita regnabimus.* Ex Patribus testimonia afferemus in c. 6; rationem vero hujus assertionis statim explicabimus.

4. *Secunda conclusio.* — Dico secundo hanc filiationem adoptivam Dei, et jus hæreditum æternæ gloriæ, non satis fundari connaturaliter in solo habitu charitatis, si per se spectetur, etiam cum fide et spe, quæ illum

antecedunt. Hanc assertionem satis aperte docet Bellarminus, lib. 2 de Justific., cap. 16, vers. Quartus effectus est ordinare ad gloriam, hunc enim ponit inter effectus justitiae inhærentis, quam in habitu charitatis constituit, et addit: *Et quidem posset fortasse Deus ordinare ad gloriam hominem carentem isto habitu, et contra non ordinare ad gloriam hominem isto habitu præditum.* Non enim videtur tanta esse vis hujus habitus absolute considerati, ut ex necessitate petat, tanquam sibi debitam, beatitudinem, ubi non solum videtur negare necessitatem de potentia absoluta, in quo nullum poterat esse dubium, sed etiam necessitatem ex debito ipsius habitus, quod perinde est ac dicere habitum illum ex intrinseca sua natura non petere illam beatitudinem. Unde, cum ipse Bellarminus non agnoscat aliam gratiam formaliter sanctificantem præter charitatis habitum, plane sentit hunc effectum divinæ filiationis adoptivæ per ordinem ad gloriam non esse connaturalem toti gratiæ sanctificanti. Ideoque illum reducit ad promissionem divinam dicens: *Tamen, quia Deus (ut ait S. Jacobus, c. 1) promisit coronam vita omnibus diligentibus se, ideo charitas infusa non solum facit amicos, sed etiam hæredes regni, nec potest ullus, secundum ordinariam Dei legem, acceptus esse ad regnum, qui non per infusionem charitatem adoptatur in filium.* Ex hac vero sententia hoc tantum nunc sumimus, et probamus, quod charitatis habitus, per se ac præcise spectatus, non est sufficiens fundamentum filiationis adoptivæ, nec dat jus hæreditarium vitæ æternæ; nam de distinctione habitus gratiæ a virtute charitatis in præcedenti libro satis dictum est.

5. *D. Thomæ ratione fundatur.* — Præterea sumimus hanc assertionem ex D. Thoma, qui, cum distinguat gratiam a charitate, gratiam censem esse necessariam, ut sit proprius terminus regenerationis spiritualis et fundamentum divinæ filiationis, ac subinde censem charitatem ad hoc natura sua non sufficere. Sic 1. 2, q. 110, a. 1, dicit, *gratiam esse naturam divinam participatam, et secundum acceptationem hujusmodi naturæ homines regenerari in filios Dei.* Et quest. 114, a. 3, ait quod homo, per dignitatem gratiæ factus consors divinæ naturæ, adoptatur in filium Dei, cui debetur hæreditas ex ipso jure adoptionis; et ideo quest. 27 de Verit., art. 2, ad 4, ait charitatem non sufficere ad meritum, si a gratia separetur, utique quia per se non potest dare jus et dignitatem connaturalem respectu vi-

tæ æternæ. Ex quibus testimoniosis D. Thomæ sumitur ratio a priori, quia per virtutem charitatis non constituit homo particeps divinæ naturæ formaliter, ut natura est, sed fit particeps divini amoris; ergo per illam, ut sic, non constituit filius Dei per participationem, ac subinde neque per adoptionem; nam hæc duo idem sunt. Antecedens notum est ex dictis hic et in fine libri præcedentis. Consequentia probatur, quia fundamentum filiationis est natura, ut accepta per generationem seu nativitatem, et de ratione generationis viventis, quæ nativitas dicitur, est, ut formaliter ex vi talis actionis tendat ad communicandam naturam viventis. Et confirmatur optimè ex doctrina communi circa mysterium Trinitatis; nam Spiritus Sanctus ideo non est Filius, quia procedit ut amor, et, licet accipiat divinam naturam, non recipit illam formaliter, et ex vi processionis, ut natura est, sed ut amor est; ergo multo magis homo in processione a Deo (ut sic dicam) per participationem donorum gratiæ, non procedit ut filius, quatenus amorem recipit, quia ut sic non procedit similis in participatione naturæ, ut natura est. Confirmatur secundo, quia charitas formaliter solum constituit amantem; amori autem, ut amor est, non statim debetur hæreditas alicujus, ut per se constat; ergo charitas, ut talis est, ex sua natura non constituit hæredem neque filium. Denique confirmatur a simili ex eo quod D. Thomas 1. 2, quæst. 113, art. 1, ad 2, dixit charitatem esse virtutem specialem, sicut est fides, et ideo non illi, sed justitiae attribui justificationem. Sic enim nos dicimus charitatem solum esse specialem perfectionem voluntatis in actu amandi, non vero respicere totam personam seu suppositum, quasi constituendo illum in novo esse alterius naturæ in quo propria generatio filii consistit.

6. *Tertia conclusio.* — *Prima ratio pro hac conclusione.* — *Secunda ratio.* — Dico ergo tertio habitualem gratiam, quæ in substantia unius est, et hominem quasi essentialiter sanctificat, intrinsece et ex natura sua constitutum hominem filium Dei per participationem, seu adoptivum, et consequenter etiam hæreditem regni æterni. Hæc assertio sequitur ex dictis. Primo, a sufficienti partium enumeratione, quia habitualis gratia intrinsece et ex natura sua constituit hominem filium Dei per participationem, seu adoptivum, ut in prima assertione dictum est, et non dat hunc effectum per habitum virtutis chari-

tatis, ut in secunda assertione ostensum est; unde multo minus illum confert per habitus aliarum virtutum quae minus perfectae sunt, et rationes de charitate multo fortius in illis procedunt, quod non solum est verum de singulis virtutibus, sed etiam de omnium illarum collectione; tum quia tota illa collectio non est participatio divinae naturae formaliter, ut natura est; tum etiam quia filatio debet in una forma fundari, que sit terminus propriae generationis seu nativitatis; superest ergo ut gratia sanctificans animam sit illa forma cui hic effectus connaturalis est. Secundo, rationes factae in praecedenti assertione, ad probandum non convenire per se hunc effectum habitui charitatis, cum proportione commutatae, oppositum probant de hac gratiae qualitate. Est enim quasi quedam intellectualis natura quae proinde ad Deum, ut Deum, in seipso, et per actus divini ordinis attingendum, tanquam ad finem ultimum, homini quidem supernaturalem, sibi autem connaturalem, ordinatur. Hoc enim modo est participatio naturae divinae ejusdem ordinis, et ideo illi debentur virtutes intellectus et voluntatis per se infusae, et ejusdem ordinis, quibus illum finem consequi possit. Quia vero haec natura gratiae non est substantialis, sed accidentialis, ideo animam, vel substantiam cui inest ita deificat, ut, faciendo illam consortem divinae naturae, faciat etiam consortem divinae filiationis. Ergo hoc modo ex vi sua naturae facit habentem, Deum per participationem, quod est esse filium adoptivum, et consequenter haeredem, quia ratione talis naturae gratiae debetur homini, connaturalitatis debito, participatio visionis Dei in seipso, qua ipse est beatus.

7. *Tertia ratio a simili.* — Tertio, declaratur a simili, servata proportione; nam homo in pura natura sumptus, eo ipso quod rationalis est, et ad imaginem Dei, est aliquo modo filius Dei, imperfecto quidem modo, si ad filiationem per gratiam comparetur, excedente tamen modum quo similis appellatio solet generaliter tribui omnibus rebus inferioribus a Deo procedentibus, et creatis. Qui excessus in hoc maxime consistit, quod creatura rationalis, ex vi similitudinis peculiaris quam habet cum Deo, tendit in illum, ut in ultimum connaturalem finem quem suis actibus immediate et in se attingere valet; et ideo ex vi ejusdem naturae illi debetur quedam beatitudo in Deo consistens, naturali capacitatib; talis substantiae accommodata. Ad

hunc ergo modum, gratiae est connaturalis supernaturalis beatitudo, et ratione illius debetur homini gratia informata. Sicut ergo homo per suam naturam habet quoddam connaturale jus ad naturalem beatitudinem, ita per gratiam habet internum jus et connaturale ad supernaturalem beatitudinem. Est tamen diversitas; nam beatitudo naturalis hominis vel Angeli, quia longissime distat a propria beatitudine Dei, etiam in modo attingendi Deum in se, ideo non meretur nomen haereditatis, neque ratione illius capacitatis naturalis meretur talis creatura nomen filii adoptivi; gratia vero quia attingit similitudinem Dei, etiam in modo videndi et amandi Deum in se, ideo filium adoptivum et haeredem Dei constituere dicitur.

8. *Auctoritate robatur.* — Unde illud 4 Joan. 3: *Charissimi nunc filii Dei sumus, et nondum apparuit quod erimus; scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam ridebitus eum sicuti est;* id est, jam habemus dignitatem filiorum, nondum tamen appetet, quia nondum est consummata similitudo ad Deum, quae in illius visione perficitur; eam vero obtinebimus ratione dignitatis gratiae, per quam in hac vita vere filii Dei constitui-mur. Sic enim locum illum, de similitudine per visionem beatam, quam in futura vita ratione gratiae, quam in praesenti consequimur, speramus, exposuit Evarist. Pap., epistol. 1, et Concilium Francfor., epist. ad Episcop. Hispan., et Augustinus, 22 de Civit., c. 29., et epist. 112, c. 11 et 15; et optime lib. 2 de Peccat. merit. et remiss., c. 8, ubi sic inquit: *Adoptio plena filiorum in redemptione fiet corporis nostri. Primitias itaque spiritus nunc habemus, unde jam filii Dei re ipsa facti sumus,* et cetera quae prosequitur usque ad expositionem illorum verborum Joannis. Dicit autem partim nos esse nunc filios Dei in re per similitudinem gratiae, partim in spe quoad similitudinem gloriae. Non quod filiatio Dei adoptiva in hac vita non obtineatur in re ipsa completa quoad substantiam (ut ita dicam), sed quia quoad statum, et quoad actualem possessionem haereditatis, in hac vita non comparatur. Nam quamdiu hic sumus, parvuli sumus, et ut parvuli sapimus, cogitamus et loquimur, 1 Corinth. 13; quando autem filius parvulus est, nihil differt a servo, ad Galat. 4; utique quoad exteriorem statum et haereditatis usum, cum tamen sit vere dominus omnium et vere filius; vere ergo et natura sua filiationem hanc simul cum

jure ad haereditatem gloriae nobis gratia conferit.

9. Neque contra hanc resolutionem obstant aliarum opinionum fundamenta. Ad priorem enim opinionem, respondemus secundum et tertium argumentum in capite superiori relieda non procedere de extrinseco effectu gratiae, sed de extrinseca acceptatione, quam Deus potest, vel sine illa facere, vel cum illa non facere, de qua in capite sequenti dicturi sumus. Ad illud vero de adoptione per extrinsecam, seu moralem filiationem, respondemus in adoptione humana id sufficere, divinam autem esse longe excellentiorem, quia non potest homo, illi cui per generationem non communicat propriam naturam intrinsecam, ejus participationem communicare; Deus autem, propter eminentiam suae naturae, et per omnipotentiam suam, potest id facere. Unde si adoptio precise sumatur, ut abstrahit a divina et humana, non est de ratione ejus ut per solam extrinsecam acceptationem fiat, sed solum distinguitur a naturali filiatione, quae ex propria generatione resultat, sive fiat extrinsece, ut in humana, sive per intrinsecam participationem naturae, ut in adoptione divina. Ad alteram vero opinionem, negamus charitatem esse excellentissimam supernaturalem formam, nam major est gratia quae ad illam, ut essentia ad potentiam, comparatur. Unde id quod Aureolus in suo argumento de charitate assumit, multo verius de gratia dicetur, quia illa proprie est quae hominem reddit Deo acceptum intrinsece et quasi substantialiter. Quomodo autem tam de gratia quam de charitate verum sit, sine illa non posse hominem esse acceptum Deo, nec posse non esse acceptum, si illam habeat, in capite sequenti dicam.

CAPUT III.

AN POSSIT DEUS HOMINEM SIBI GRATUM REDDERE, EUMQUE IN FILIUM ET HAEREDEM GLORIE AD-OPTARE SINE INTRINSECA QUALITATE GRATIAE INHÄRENTE?

1. *Quæstionis sensus declaratur.* — Hæc quæstio quoad alios effectus tractanda est late in capitibus sequentibus; tantum, quia in argumentis aliarum opinionum inculcatur, hoc loco expedienda breviter est, quatenus in effectibus explicatis locum habet. Quapropter non tractamus nunc de his effectibus seu denominationibus a gratia sumptis, quae inclu-

dunt etiam remissionem peccati mortalis (nam de his postea dicturi sumus), sed agimus de his effectibus, prout sub ratione tantum positiva concipiuntur, et denominationem tribuunt. Inter has autem denominaciones quædam sunt omnino intrinsecæ, ut esse fidelem, justum; aliae sunt extrinsecæ, ut esse prædestinatum, vel electum; aliae mixtæ seu ambiguæ, ut esse acceptum, vel dilectum, et in his consistit potissima difficultas quæ in quæstione præsenti versatur. Est autem præterea supponendum, tractari quæstionem de potentia Dei absoluta; nam de lege Dei ordinaria, certissimum est hos effectus non separari a gratia sanctificante, ut satis ex Scriptura et principiis fidei probatum est. Imo, juxta ea quæ diximus, id non solum intelligendum est de lege Dei extrinseca, sed de lege fundata in natura rei, seu talis qualitatis, ita ut ex natura illius non possint hi effectus ab illa separari, ita utique perseverante, quia sunt illi connaturales. Est ergo sensus quæstionis de absoluta potentia, quæ non est inutilis interrogatio, ut quidam autumant, nam ad explicandam naturam talis qualitatis, meliusque intelligendos prædictos effectus ejus, multum conferre potest, ut videbimus.

2. *Prima opinio absolute affirmans.* — In hac ergo quæstione tres versantur opiniones. Prima simpliciter affirms posse Deum facere hominem sibi gratum et dilectum, sine inhærente gratia. Hæc fuit opinio antiquorum Theologorum quos retuli cap. 1; et multi etiam moderni ita loquuntur, præcipue Soto, ibi citatus, et Medina 1. 2, q. 110, art. 4, etiamsi ibidem teneat qualitatem gratiae ex natura sua facere gratum. Et eodem modo videtur sensisse Capreolus in 1. d. 17, quæst. 1, art. 3, ad argumenta Gregorii; dicit enim non ideo hominem esse acceptum Deo, quia habet qualitatem gratiae, sed potius e contrario, quia Deus acceptat illum, dare illi qualitatem gratiae. Ex quo videtur sequi posse hominem esse acceptum Deo, etiamsi non detur illi illa qualitas, quia prius potest separari a posteriori, esse autem acceptum idem esse videtur quod esse gratum seu dilectum. Ratio hujus sententiae est, quia esse dilectum seu gratum, vel est denominatio extrinseca, vel per illam potest sufficienter fieri; ergo, quamvis de facto non faciat Deus hominem gratum sine inhærente gratia, posset id facere per extrinsecum actum; nam sic acceptando vel diligendo hominem, eum sibi gratum per illum actum extrinsece denominaret. Confir-